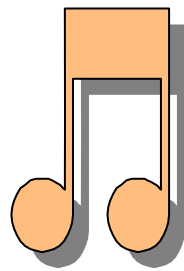

Södertörns högskola | Interkulturell lärarutbildning mot förskola,
kombinationsutbildning | Utbildningsvetenskap C 30 hp
Examensarbete 15 hp | Vårterminen 2011

Musikens roll i förskolan

- Musikens roll i förskolan
ur fyra pedagogers perspektiv

Av: Marie Sandberg
Handledare: Anna Lindqvist Bergander

Innehållsförteckning

ABSTRACT	3
FÖRORD	4
1. BAKGRUND OCH INLEDNING	5
2. SYFTE	6
3. TEORETISKA PERSPEKTIV	7
3.1 Vygotskij	7
3.2 Fröbel	7
4. LITTERATURGENOMGÅNG	8
4.1 Lärande i samspel	8
4.2 Musik och språk	9
4.3 Musik och matematik	10
4.4 Musik i leken och vardagen	11
4.5 Instrumentens betydelse i musikaktiviteten	12
4.6 Pedagogens roll	13
5. METOD OCH GENOMFÖRANDE	15
5.1 Förförståelse	15
5.2 Metodval	15
5.3 Intervju	16
5.4 Analys av intervjuerna	16
5.5 Observation	17
5.6 Val av undersökningsgrupp	18
5.7 Forskningsetiska regler	18
5.8 Förberedelser och genomförande	19
5.9 Materialöversikt	20
6. RESULTAT OCH ANALYS	21
6.1 Presentation av pedagogerna	21
6.2 Lärande i samspel	22
6.3 Musik och språk	23
6.4 Musik och matematik	25
6.5 Musik i leken och vardagen	26
6.6 Musikinstrumentens betydelse i verksamheten	27
6.7 Pedagogens roll	30
6.8 Hur och när används musik?	31
7. DISKUSSION OCH SLUTSATSER	33
7.1 Lärande i samspel	33
7.2 Musik och språk	34
7.3 Musik och matematik	35
7.4 Musik i leken och vardagen	36
7.5 Musikinstrumentens betydelse i verksamheten	37
7.6 Pedagogens roll	39
7.7 Metoddiskussion	40
7.8 Slutsats	41
7.9 Fortsatt forskning	42
8. SAMMANFATTNING	43
REFERENSER	44
BILAGOR	45

ABSTRACT

With this empirical essay I want to research how and why pedagogues use music in their preschool activities. Music is important to me and in relation to the new educational plan I have cautions about that the esthetic subjects may be less prioritized than before. The purpose with my study is to find out preschool pedagogues perspective in learning and evolving children's educational matters through music. I base my literature theories in this study on Vygotskij and Fröbels theoretical perspectives. I chose to do a qualitative examination to be able to go deeper into my research, I also chose to interview four pedagogues and thereafter observe music activities they held. The observations are used as support for the interviews that I have done.

This study shows that the pedagogues use music for more than just singing songs and rhyming. Music means joy, learning and fellowship. They also see music as a tool for the children's oral and mathematical evolution. A conclusion based on this is that further learning is important for music's influence in preschool.

Keywords: Preschool, pedagogues, music, joy, learning, fellowship, further learning.

FÖRORD

Jag vill tacka min handledare Anna Lindqvist Bergander för hennes stöd och uppmuntran under denna resas gång. Jag vill även tacka de pedagoger som medverkat i min studie. Mina arbetskollegor för att de har stöttat mig, hjälpt mig, samt hela tiden funnits där för mig. Jag vill tacka min familj och mina föräldrar för att de har stöttat mig och hjälpt mig med alla de saker som jag inte har hunnit med i vardagen. Jag har inte hunnit med alla mina vänner, men tack vare deras tålamod under denna tid, så vet jag att vi kommer att ta igen den tiden som vi har förlorat.

Nykvarn, Maj 2011

Marie Sandberg

1. BAKGRUND OCH INLEDNING

Musik är gränsöverskridande. Musiken är ett internationellt språk som finns i alla kulturer, den berör oss och kan få människor att komma i kontakt med många känslor. Även om vi inte kan varandras språk så förstår vi varandras musik. Musiken följer med oss från mammas mage. ”Sång är inte bara det första vi får, utan också det sista vi mister” (Bjorkvold 1991, s. 10). Barnen har musik i olika miljöer som i förskolan, hemma, i offentliga miljöer och i bilen. Musik är grunden till livet ”vi föds som blivande musiska varelser” (Bjorkvold 1991, s. 23). Musik påverkar vår kropp beroende på musikgenrer. När man till exempel hör musik med rytmiska takter, då är det något som händer i kroppen. ”När man ser en ettåring, som just lärt sig gå, förvandla sitt rörelsemönster till spontan dans vid åhörandet av rytmiskt spänstig musik, är övertygelsen stark om att musiken engagerar vid tidig ålder” (Fagius & Lagercrantz 2007, s. 37). I tidningen *Förskolan* kan man läsa: ”Ny forskning om musik och lärande, att estetik är något man lär sig. Man lär sig att sjunga och att använda det estetiska kunnandet så att det fungerar i ett kulturellt sammanhang och förskolan är en plats där alla ska få chansen att lära sig” (Förskolan nr 1, 2010 s. 31). Musik i förskolan ses i allmänhet som en stund då alla barn och pedagoger har det trevligt och man sjunger och ramsar tillsammans. Men frågan är om musik ses som ett didaktiskt verktyg i förskolan. I och med att förskolan får en ny läroplan lägger man extra fokus på språk och matematik i förskolans verksamhet. De estetiska delarna kan då komma att få stå tillbaka i verksamheten. Förskolans läroplan (Lpfö98) föreskriver att:

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama (Lpfö98 2010, s. 10).

2. SYFTE

Syftet med studien är att ta reda på hur pedagoger i förskolan ser på musik och dess betydelse för barns lärande och utveckling.

Frågeställningar

- Hur använder pedagoger musik i förskolans verksamhet?
- Varför använder pedagoger musik i förskolans verksamhet?

3. TEORETISKA PERSPEKTIV

I detta avsnitt presenteras mina teoretiska utgångspunkter utifrån Vygotskijs och Fröbels teorier om barns lärande.

3.1 Vygotskij

Enligt den ryske pedagogen Lev Vygotskij (1896-1934) är alla människor kreativa från födseln, han menar att kreativiteten gör att vi kan tänka och handla på nya sätt. I fantasin ges möjlighet att bearbeta upplevelser från verkligheten. Desto mer människan upplevt i verkligheten ju mer ökar individens möjligheter till en rikare fantasi (Vygotskij 1995, s. 9). Vygotskij ansåg att för att kunna utveckla sitt språk och sig själv, krävs en social miljö där man delar erfarenheter med varandra. Han menar att det är den mer kompetente som vägleder den mindre kompetente. Vygotskij använder sig av begreppet närmaste utvecklingszon (zone of proximal development). Hur individen utvecklas beror på den miljö som han eller hon växer upp i och det sociala runt omkring har stor betydelse för individens utveckling (Säljö 2000, s. 120). Säljö (2000) beskriver det sociokulturella perspektivet som handlar om utveckling och lärande i interaktion med andra människor (Säljö 2000, s. 13). Detta kan liknas med Vygotskijs teori om barns lärande i samspel med andra människor.

3.2 Fröbel

Den tyske pedagogen Friedrich Fröbel (1782-1852) ansåg att det var leken och sången som var viktig för barnets språkutveckling. I hans pedagogik fick småvisor, fingerlekar, vandringsvisor, bollvisor och gestaltningslekar en central funktion som kommunikationsmedel mellan vuxen och barn. Fröbel startade kindergarten (barntädgård) där alla kindergarten-ledare måste vara öppna för att sjunga och leka spontant med barnen och ha ett improvisatoriskt förhållningssätt. Där även ledarna var tvungna att ha en repertoar av sånger och sång- och danslekar (Uddén 2004, s. 96).

4. LITTERATURGENOMGÅNG

I det här avsnittet kommer jag visa på tidigare forskning och litteratur inom området musik i förskolan.

4.1 Lärande i samspel

En grundläggande drift hos människan är att dela upplevelser med andra, att ge uttryck för den egna personligheten och att bli bekräftad. Kommunikationen, den ömsesidiga personliga bekräftelsen, är själva meningen med livet (Jederlund 2002, s. 146).

Enligt Vygotskij sker lärandet i gemenskap med andra människor (Smidt 2010, s. 61). Barns lärande sker på olika sätt, de lär genom konkret handlande, interaktion och kommunikation med andra barn och vuxna och genom att imitera (Pramling & Samuelsson Sheridan 2006, s. 104). Man har funnit samband mellan: ”miljö och musikalisk förmåga och attityd som inom språk- och intelligensforskning” (Sundin 1995, s. 144). Det sociala samspelet, till exempel sång och musikaktiviteter tillsammans med andra barn och vuxna gynnar barns utveckling. Kullberg (2004) skriver att lärande sker i återkommande gemenskap och sociala aktiviteter (Kullberg 2004, s. 73). Genom att använda rytmik, musik, sång, rörelse, lek, sagor, rim och ramsor i verksamheten menar Granberg att det inspirerar och utvecklar barns fysiska, psykiska, sociala, verbala och intellektuella förmågor (Granberg 1999, s. 29). Jederlund (2002) framhåller att barn har ett grundläggande behov, och en stor lust att uttrycka sig musikaliskt. Vidare menar han att barnen klarar själva ”med stöd av varandra och samspelande vuxna, att utveckla musiken mot en allt högre strukturell nivå – precis som de klarar att utveckla talspråket i en språkstimulerande miljö” (Jederlund 2002, s. 125). Att få ”kladda” med musik, att prova och experimentera tillsammans med andra är viktigt för utvecklingen av språk och estetiska färdigheter så som musik och bild (Jfr Jederlund 2002, s. 125).

4.2 Musik och språk

Jederlund (2002) skriver att barnens första språk är musik. Musiken består av röstljud och även ljud i form av gnid, rasp och bank liksom kroppsrörelser. Flertalet av barnens lekar och aktiviteter är en kombination av dessa ljud och rörelser (Jederlund 2002, s. 122). Jederlund (2002) anser att musiken är motiv i sig själv, den skapar hela människor. Oavsett bakgrund så kan alla mötas i musiken och ha roligt och må bra. Han menar att en sådan miljö är även språkutvecklande (Jederlund 2002, s. 12). Enligt Vygotskij är lusten motorn i lärandeprocesser. Det är viktigt att känna glädje och lustkänsla för att lärande skall ske (Kullberg 2004, s. 30). Granberg (1999) anser att för att språkutveckling skall ske behövs ett samspel mellan en närvarande och engagerad vuxen som lyssnar aktivt i dialog med barnen. Hon poängterar även betydelsen av att som vuxen använda kroppsspråket under hela förskoleåldern. Hon menar att genom att använda kroppsspråket färgsätter man orden och ger dem nyanser, betydelse, tyngd och värde, som har en stor betydelse för språkförståelsen (Granberg 1999, s. 15). Jederlund (2002) anser att grunden för att lyssna, förstå och själv producera sammanhängande tal är beroende av den prosodiska utvecklingen, det vill säga musiken i språket. Denna utveckling sker innan barnets uppmärksamhet riktas mot det segmentella. Vilket talar för att musik, rytmer och ramsor är viktiga ingredienser i barns tidiga språkutveckling. Han menar att en svag prosodisk utveckling kan utgöra ett stort hinder för förmågan att förstå och producera längre yttranden och sammanhängande tal (Jederlund 2002, s. 86). Då det gäller inläring av främmande språk så anser Jederlund (2002) att genom att sjunga helfraser stimuleras språkutvecklingen. Detta beror på att det är de prosodiska dragen, via melodin, som blir ett viktigt hjälpmedel (Jederlund 2002, s. 85). Även Sundin (1995) menar att språk har både semantisk och en expressiv eller prosodisk aspekt. Det vill säga att man genom språket uttrycker tempo, tonstyrka, dynamik, tonhöjd, rytm och klang (Sundin 1995, s. 79). Uddén (2004) menar att sjungandet är ett hjälpmedel för att utveckla talet. Efter ett praktiskt försök i en barngrupp med två-treåringar då barnen endast trallade visor utan ord, upplevde hon att de sjöng melodin mer rent då barnen slapp sjunga med ord (Uddén 2004, s. 84). Jederlund (2002) anser att barnen har lättare att lära sig längre texter genom att använda rytmiska ramsor och sånger på ett lekfullt sätt (Jederlund 2002, s. 86). Även Sundin (1995) anser att rytmen i språket och sången kan underlätta språkutvecklingen och begreppsbildningen (Sundin 1995, s. 44). Jederlund (2002) beskriver språkutveckling genom sånger som barnen blir bekanta med. Sångerna innehåller ofta meningar och begrepp som barnen förmodligen inte kommit i kontakt

med i det talade språket. Som exempel nämner han ”tunga fjät” och ”helgdagsrock”. Jederlund (2002) anser att sångerna är betydelsefulla för språkutvecklingen. Genom sånger sker ett lärande med nya ord och begrepp som barnen annars inte skulle ha mött i sin vardag. Detta underlättar inläringen och fungerar inspirerande som prosa och poesi och som i sin tur ökar förståelsen av berättelser och sammanhang (Jederlund 2002, s. 72). Jernström (1995) menar att sången är betydelsefull för människan. Det är ett sätt att uttrycka känslor, det är roligt att sjunga tillsammans (Jernström 1995, s. 34). Granberg (1999) anser att förutom att sång och musik bidrar till att utveckla språk- och begreppsförståelse är sånger och barnvisor en del av kulturarvet och där musikstunderna bidrar till att överföra tradition och kultur till barnen (Granberg 1999, s. 74).

4.3 Musik och matematik

Enligt Bjorkvold (1991) är puls och rytm grundläggande för människan. Redan i moderlivet är fostret omgivet av en pulserande, rytmisk miljö som stimulerar de olika sinnen (Bjorkvold 1991, s. 23). Jederlund (2002) i likhet med Bjorkvold (1991) menar att rytm och puls är grundläggande för människan. Något som visar sig då vi till exempel musicerar tillsammans och försöker hitta gemensam puls. Enligt Jederlund (2002) är den motoriska förmågan och rytmen nära sammanknutna (Jederlund 2002, s. 39). Jederlund (2002) menar att kroppens koordination kräver ett gott samspel mellan de båda hjärnhalvorna. Att jobba med rytm och rörelse på olika sätt stimulerar hjärnhalvornas samspel och samarbete, vår bilaterala förmåga (Jederlund 2002, s. 130).

I läroplanen för förskolan föreskrivs att:

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förståelse för rum, form, läge och riktning och grundläggande egenskaper hos mängder, antal, ordning och talbegrepp samt mätning, tid och förändring (Lpfö98 2010, s. 10).

Via musik och rytmik som redskap kan olika matematiska begrepp synliggöras och förståelsen skapas. Till exempel: jämna och ojämna tal och geometriska former (www.his.se/student). I lärandet av matematik krävs att eleven lär sig olika begrepp. Jederlund (2002) menar att barnen har lättare att lära sig och förstå ord och begrepp genom att med hela kroppen uppleva

begreppen (Jederlund 2002, s. 137). Sundin (1995) beskriver att genom rytmer, ramsor, ljud och rörelselekar lär barnen på ett mer lustfyllt sätt (Sundin 1995, s. 144). Selli (2010) anser att barn kan lära sig matematiska begrepp genom att sjunga. Han har gjort ett läromedel som heter *Geometrix* (Selli 2010). Löfgren & Ebbelind (2010) menar att lika viktigt som att kunna se mönster i matematiken, lika viktigt är det att kunna höra och känna mönster i musiken. Genom att sjunga en sång flera gånger skapar man ett mönster.

En viktig grundsten i musik är puls. Pulsen är som hjärtslag och bestämmer hur snabb eller långsam musiken är, dvs. vilket tempo musiken har. Det är kanske inte det mest intressanta mönstret, men med sitt pulserande utgör det grunden kring vilken vi kan bygga ihop text med melodi, melodi med rytm, rytm med rörelse, rörelse med text o.s.v. Matematiken har på motsvarande sätt tallinjen som grund. Den synliggör vi genom mönster, som blir talmönster, som blir upprepad addition, som blir multiplikation (Löfgren & Ebbelind 2010, s. 12).

4.4 Musik i leken och vardagen

Enligt Bjorkvold (1991) föds människan som blivande musiska varelser (Bjorkvold 1991, s.23). Jederlund (2002) påtalar att redan under fosterstadiet känner barnet igen sånger de hört ofta, och att de redan under första levnadsåret kan fylla i sluttoner. Under andra året klarar barnet av växelsång eller till och med att sjunga själva (Jederlund 2002, s. 70).

Då barn leker med varandra kommuniceras ofta lekens koder och budskap i formelsånger: sjungna utrop, tilltalsfraser och ramsor. Lekande barn utvecklar sin egen kultur, i vilken spontansångens olika varianter är viktiga inslag (Jederlund 2002, s. 150).

Jederlund (2002) skriver att barn ofta använder musik i sin lek. Leken är det mest väsentliga i barns egna spontana aktiviteter under hela förskoletiden. Friska och välmående barn leker överallt och alltid. De leker för sig själva, i par eller i smågrupper allt utifrån deras kreativa sysslande, pysslande eller fantiserande i leken (Jederlund 2002, s. 150). Uddén (2004) skriver att när barn leker både i gemensam lek och då de är ensamma, så sjunger de mer än de talar. De pratsjunger samtidigt som de rör på sig. Ofta rör de sig i takt med vad de säger. Det är vanligt

att barn hittar på egna texter till kända melodier eller traditionella ramsor (Uddén 2004, s. 29). Enligt Jederlund (2002) handlar lek om så mycket: om lust, känslomässig bearbetning, inläring, undersökande och kontaktskapande. Han menar att lekspråk är en blandning av gester, rörelser, ljud, tal och sång. Fenomenet lek kan i långa stycken beskrivas i musikaliska termer[...]: ord som rytm, tempo, dynamik,[...] imitation, gehör, sång, rim och ljud är exempel på detta (Jederlund, 2002, s. 87). I leken låter och använder barn spontansången på vissa sätt. Med hjälp av sång, rytm och rörelse uttrycker de visuellt ord och tankar (Uddén 2004, s. 30).

Ljud, rytm och rörelse har alltså avgörande betydelse för människan från och med fosterstadiet, fysiskt såväl som psykiskt. Redan i den tidigaste levnadsfasen läggs grunden för människan som socialt kommunicerande och musiskt kännande väsen (Bjorkvold, 1991, s. 23).

Musik, skapande lek och spontansång har stor betydelse i barns tillvaro. Den förekommer i alla aktiviteter, från toalett bestyr till att knyta skosnören, småretas eller vara sams i sandlådan. I spontansången sjunger barnen om det som sker i just den stunden. Så fort de blir inspirerade av en ny händelse så utformas sången på nytt (Bjorkvold 1991, s. 65-66). Uddén (2004) skriver att det finns många tillfällen i förskolans pedagogiska verksamhet där pedagogen kan ta till spontansång, till exempel vid blöjbyten eller vid på- och avklädning, när de ska vila eller gå på promenader, etc. Det positiva är att vi med sångens hjälp kan hjälpa barnet att koncentrera sig på det som skall göras på ett lekfullt sätt (Uddén 2004, s. 125). Granberg skriver att vid på- och avklädningssituationen ges tillfällen där sånger, rörelselekar, fingersagor, rim och ramsor används utav pedagoger. Genom att pedagogen sjunger och ramsar om vilka kläder som tas av och på lär sig barnet namnet på kläderna och färger m.m. (Granberg 1999, s. 50).

4.5 Instrumentens betydelse i musikaktiviteten

Granberg (1999) menar att vid musik och sångstunder är det en fördel om pedagogen kan ackompanjera sånger på eget instrument. Det blir lättare för barnen att följa rytmen och att genomföra sånger och rörelser (Granberg 1999, s. 75).

Bra musikinstrument att spela på med barn är instrument som håller att slå på och som går att laga (t.ex. spänna och byta trum- skinn) om det behövs. De ska låta bra och vara inspirerande att se på och ta (Jederlund 2002, s. 143).

Jederlund (2002) lägger stor vikt vid grundmaterialet i musikaktiviteten, han menar att detta är lika självklart som att ha bra kritor och färg när man vill måla. Ändå är detta något som sällan finns på förskolor och skolor enligt Jederlund (Jederlund 2002, s. 143). Även Pramling Samuelsson & Sheridan (2006) anser att om barn ska kunna uttrycka sig med dans och musik bör olika instrument finnas tillgängliga för barnen så att de inte ska behöva be om dem (Pramling Samuelsson & Sheridan 2006, s. 91). Jederlund (2002) poängterar att inventering av instrument och material är viktigt, det ska vara inspirerande att se på och att ta i.

Att tillsammans med barnen bygga egna instrument är förstås en god idé. Själva byggandet är en rolig skapande och språklig process i sig, resultatet dessutom ett antal roliga och personliga instrument att spela på (Jederlund 2002, s. 143).

Gustafsson (1995) skriver att fördelen med att tillverka egna instrument är att man lätt kan skaffa sig en stor instrumentuppsättning på ett roligt och billigt sätt (Gustafsson 1995, s. 3).

Småbarn har högre puls än vuxna . Därför blir också deras trummande snabbare. De slår tio till femton slag och sedan paus, tio till femton slag igen och paus o.s.v. Småbarns simultanförmåga är outvecklad, de kan inte sjunga och spela samtidigt, utan gör en sak i taget antingen så sjunger de eller så spelar de. Rytminstrument som det går att slå på kan de minsta barnen hantera som trummor, maracas, claves, rytmägg m.m. (Granberg 1999, s. 75).

4.6 Pedagogens roll

Enligt Läroplanen för förskolan (2010) hör det till pedagogens uppdrag att hjälpa och stödja barnen att utveckla sin förmåga att kunna uttrycka sig genom lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama (Lpfö98 2010, s. 10).

Uddén (2004) nämner att det är viktigt att pedagogen är en engagerad musikledare och kan förmedla vis och sångmaterial på ett meningsfullt sätt (Uddén 2004, s. 118). Vidare menar Uddén (2004) att barn kan sjunga med alla vuxna, och blir inspirerade av vuxna som sjunger med dem, oavsett hur deras röster klingar. Det viktiga är att barnen tycker att det är roligt och att få sjunga på sitt sätt (Uddén, 2004, s. 135). Även Jederlund (2002) skriver att barn kan sjunga med alla vuxna, han menar att barn har lätt för att härma, improvisera och lära om. Det spelar ingen roll hur vuxna sjunger, det viktigaste är att det är glädjen och att man sjunger

(Jederlund 2002, s. 135). Enligt Granberg (1994) är trygghet en viktig del i arbetet med barn. Med återkommande rutiner och upprepningar känner barnen igen sig och som skapar en trygghet. När man börjar en samling är det därför lämpligt att man börjar och avslutar på samma sätt (Granberg 1994, s. 58). Även Fagius anser att det är viktigt att skapa trygghet hos barnet. Genom att inleda och avsluta sångsamlingen på samma sätt så att barnet känner igen sig från gång till gång, skapar detta trygghet hos barnet (Fagius 2007, s. 112). Granberg skriver att ledarens uppgift är att förnya och fördjupa övningar och att höja ribban lagom mycket för att sporra barnen till utveckling (Granberg 1999, s. 25). Detta kan liknas vid Vygotskijs teorier om den proximala utvecklingszonen (Säljö 2000, s. 120). Granberg (1996) menar att en engagerad pedagog kan smitta av sig på barnen och locka dem att delta. Småbarnsgrupper måste ledas genom att fånga barnens intresse med hjälp av frestande material, erbjuda dem möjligheter till egna upptäckter och sporrande uppgifter och genom att ge varje barn uppmuntran och stöd (Granberg 1999, s. 25). Det är också viktigt att vara uppmärksam och mottaglig för barnens reaktioner (Granberg 1996, s. 43). Granberg poängterar att varje aktivitet bör hålla på så länge barnens intresse är på topp. Aktiviteten bör upprepas vid flertalet tillfällen så att alla barn klarar av den. Barnen måste få känna att de kan. Efter några gånger känner de igen sig och vet vad som komma skall (Granberg 1996, s. 58). Sundin (1995) anser att musik är viktig för gemensamma upplevelser. Men musiken är också viktig för att lära känna sig själv. Han menar att de vanliga barnvisorna kan upplevas enformiga av fem-sex åringar, därför bör man arbeta med både musikens trygga, kända och även med det som upplevs spännande. Sundin (1995) poängterar att man ska presentera både känt och nytt material för barnen (Sundin 1995, s. 156). Jederlund (2002) anser att det är viktigt att lärandet och musikskapandet sker i en social process där pedagogen ser till att det finns gott om tid och plats för leken, kreativiteten och språkandet. Han anser att de olika konstformerna måste få löpa fritt mellan varandra. Det är också viktigt att pedagogen uppmuntrar barnen till att skapa egna sånger och texter och att sedan prata och reflektera om upplevelsen tillsammans (Jederlund 2002, s. 124).

5. METOD OCH GENOMFÖRANDE

I detta kapitel beskriver jag vilka metoder jag har använt mig av och hur jag har gått tillväga för att finna svar på mina frågeställningar. Jag redogör för val av respondenter som varit delaktiga och hur själva intervjuerna och observationerna har gått till, samt analyserat intervjuerna. Vidare kommer det etiska ställningstagandet att presenteras.

5.1 Förförståelse

Eftersom jag arbetat många år inom barnomsorgen och är musikaliskt intresserad både som utövare och genom mina musikaktiviteter i barngrupp så har jag stor kännedom om ämnet. Jag spelar tvåflöjt och gitarr sedan många år tillbaka. Musik är ett stort intresse för mig. I och med att jag är positivt inställd till musik så kan det eventuellt ha påverkat undersökningen.

5.2 Metodval

För att samla material till denna studie valde jag att genomföra en kvalitativ undersökning genom litteraturstudier, intervjuer och observationer. Kullberg (2004) beskriver två vägar att välja mellan i den vetenskapliga forskningen. Den ena är *kvalitativ forskning* som är upptäckarens väg där teorier skapas och beskrivs med ord och bilder. Den andra är *kvantitativ forskning* som är bevisets väg där forskaren är mer inriktad på mätbara svar till exempel med siffror (Kullberg 2004, s. 53).

Den kvalitativa forskaren försöker inte att förutsäga någonting som kan ha med orsak och verkan att göra. Förutbestämda hypoteser förekommer inte, vilket det däremot gör i kvantitativa metoder (Kullberg 2004, s. 54).

Jag valde att genomföra min studie med både observationer och intervjuer. Observationerna används som stöd till intervjuerna, vilket innebär att jag inte har använt mig av observation som insamlingsmetod. Genom att jämföra intervjuerna och observationerna får jag en klarare bild över hur förskolepedagogen i sina svar förhåller sig till det som sker i observationerna. Stukát (2005, s. 32) skriver att huvuduppgiften för det kvalitativa synsättet är att tolka och förstå de resultat som framkommer. En kvalitativ undersökning är att föredra framför en kvantitativ då studiens syfte är att ta reda på hur pedagoger i förskolan ser på musik och dess betydelse för

barns lärande och utveckling och få mer kunskap om *hur* och *varför* pedagoger använder musik i sin verksamhet.

5.3 Intervju

Ett av de viktigaste och vanligaste arbetsredskapen inom utbildningsvetenskap är intervjun (Stukát 2005.s. 37).

Med intervjuer menar man att intervjuaren träffar intervjupersonen och genomför intervjun, man kan också intervju via ett telefonsamtal (Patel & Davidson 2003, s. 69). Patel & Davidson (2003) beskriver två olika typer av intervjuer beroende på hög eller låg grad av standardisering och strukturering. Intervjuer med hög grad av standardisering och hög grad av strukturering kan liknas med en enkät med fasta svarsalternativ (Patel & Davidson 2003, s. 72). Jag har valt att göra en kvalitativ intervju med låg grad av standardisering där informanten får möjlighet att utveckla sina idéer och svara med egna ord. I intervjun är det viktigt att både intervjuare och intervjupersonen är medskapare i samtalet och att intervjupersonen inte känner sig obekvämt i samtalsituationen (Patel & Davidson 2003, s. 78). Jag har valt att inte ha så många frågor, och där ordningsföljden på frågorna och deras formulering är bestämda i förväg där jag även lämnar plats och möjlighet för öppna frågor. Hartman (2003) skriver att alltför många frågor kan göra den tillfrågade ouppmärksam och som i sin tur påverkar materialets kvalitet (Hartman 2003, s. 34).

5.4 Analys av intervjuerna

Efter att jag intervjuat förskolepedagogerna lyssnade jag igenom intervjuerna på diktafonen. Därefter transkriberade jag intervjuerna och läste sedan igenom pedagogernas svar. Utifrån deras svar analyserade jag vad som framkommit och letade efter teman. Därefter växte rubriker fram. Sedan sorterade jag deras svar under passande temarubriker, och därefter litteratur som stämde överens med deras svar. Därefter har jag vävt ihop intervju svaren med litteratur och material från observationerna som stödjer intervju svaren.

5.5 Observation

Jag har valt att använda mig av observationer som metod i mitt insamlande av empiri. Denscombe (2009) beskriver två olika typer av observationsforskning. Den ena är *systematisk observation* som vanligtvis används vid kvantitativa studier och den andra är *deltagande observation* som förknippas med antropologi och sociologi och som vanligtvis används i kvalitativa studier. Denscombe (2009) menar att deltagande observation används i syfte att förstå de grupper som studeras (Denscombe 2009, s. 271). Under observationerna var min tanke att studera hur förskolepedagogerna använder sig av en musikaktivitet som skulle ha utspelat sig oavsett om min undersökning hade ägt rum eller inte, som enligt Denscombe (2009) är en *deltagande observation i naturlig miljö* (Denscombe 2009, s. 272). Observationerna kompletterar mina intervjuer för att jag ska ha möjlighet att jämföra intervjuarens svar med det som praktiskt utövas i musikaktiviteten. Jag valde att inte delta i musikaktiviteten, utan höll mig i bakgrunden för att i största möjliga utsträckning undvika att störa aktiviteten så lite som möjligt (jmf Denscombe 2009, s. 272). Genom observationer får jag information som är direkt hämtat ur sitt sammanhang. Stukát (2005) menar att under observationstillfället kan man ta reda på vad människor faktiskt gör, inte enbart vad de säger att de gör, som enbart framkommer i en intervju. Jag har använt mig av det som Stukát (2005) beskriver *vanlig osystematisk observation*. Vilket innebär att jag kompletterar mina observationer med intervjuer för att få en helhetsbild av hur pedagogerna använder musik i verksamheten med barnen (Stukát 2005, s. 50). Jag anser att detta ger mig möjlighet att upptäcka skillnader eller likheter då jag jämför med pedagogernas svar och vad jag själv kan upptäcka då jag observerar dem. Jag var medveten om att min närvaro kunde påverka (jfr Stukát 2005, s. 50) observerad pedagog eller barngrupp, därför plockade jag fram videokameran och stativet tillsammans med barnen och berättade att jag skulle filma musikaktiviteten. Sedan valde jag ut bästa möjliga placering där jag kunde filma utan att störa musikaktiviteten. I och med att barnen vände sig vid mig och videokameran kunde jag se att barnen blev mer avslappnade.

5.6 Val av undersökningsgrupp

I min undersökning har jag valt att intervjua fyra förskolepedagoger och därefter observera musikaktiviteter som de praktiskt utför. Tre av pedagogerna arbetar på samma förskola, medan den fjärde arbetar på en annan förskola. Båda förskolorna ligger i Storstockholmsområdet. Jag hade kännedom om att de fyra pedagogerna är musikintresserade, därför kändes det intressant att få göra intervjuer och observationer med dem. Om jag hade valt färre informanter så hade materialet inte blivit lika varierat som det jag nu har. Hade jag valt fler informanter hade kanske risken varit att tiden och förutsättningarna inte räckt till att slutföra arbetet. Därför menar jag att fyra informanter är passande i min studie.

5.7 Forskningsetiska regler

Innan jag utförde intervjuer och observationer kontaktade jag berörda pedagoger via telefon för att få personlig kontakt med dem och tillfälle att ge information om genomförande, syfte och etiska principer. Hartman (2003) skriver att personer som blir indragna i undersökningar måste behandlas med respekt och att material och undersökningsresultat behandlas konfidentiellt (Hartman 2003, s. 130). Genom både telefonsamtal och missivbrev (se bilaga 1) informerade jag berörda att intervjun kommer att spelas in med diktafon och observationen med videokamera och stillbildskamera som bearbetas i efterhand. Enligt Patel & Davidson (2003) krävs tillstånd från intervjupersonerna för att göra ljudinspelningar (Patel & Davidson 2003, s. 83). Vidare informerade jag att resultatet kommer endast att användas i uppsatsen och alla personuppgifter kommer att behandlas konfidentiellt och ingen obehörig kommer att kunna ta del av dem. För att inte avslöja barnens identitet retuscherades de digitala bilderna som presenteras i resultat och analysavsnittet.

5.8 Förberedelser och genomförande

Innan jag påbörjade intervjuerna tog jag hjälp av en kollega och gjorde en pilotintervju med henne för att ta reda på hur frågorna uppfattades och om de var relevanta till syftet med arbetet (Patel & Davidsson 2003, s. 82). Kollegan tyckte att frågorna var bra ställda men en av frågorna var formulerad så att hon kunde svara på frågan enbart ja eller nej. Det resulterade i att jag formulerade om den frågan. Genom denna pilotintervju fick jag möjlighet att justera frågornas innehåll och formuleringar så att intervjun fungerar så bra som möjligt under själva undersökningen (Patel & Davidson 2003, s. 83).

Eftersom jag både skulle intervjua och observera en musikaktivitet som förskolepedagogen ansvarade för, föll det sig naturligt att jag kom till respondentens arbetsplats. Samtliga intervjuer med pedagogerna genomfördes individuellt i ett lugnt och avskilt rum där inget kunde störa intervjusamtalet (Stukát 2005, s. 40). För att slippa anteckna och missa viktig information använder jag diktafon under samtliga intervjusamtal och videokamera vid observation av musikaktivitet (Patel & Davidsson 2003, s. 83). I och med att jag använder diktafon och filmkamera, kan jag ta samtliga intervjuer och observationer i repris så många gånger jag behöver för att försäkra mig om att jag uppfattat allt korrekt (Patel & Davidson 2003, s. 101). En nackdel med intervjuer är att det blir arbetsamt eftersom de inspelade intervjuerna måste skrivas ut. En annan nackdel är att närvaron av bandspelaren kan påverka de svar man får (Patel, Davidson 2003, s. 83). Jag ställde frågorna en i taget för att det ska vara lättare att analysera och transkribera. Intervjuerna transkriberar jag och därefter läser jag igenom dem flera gånger för att se likheter och skillnader i pedagogernas svar/ berättelser. Stukát (2005) skriver att resultatet brukar bli att man finner ett antal kvalitativt åtskilda uppfattningar eller sätt att tänka. Nackdelen med denna metod är att det är tidskrävande (Stukát 2005, s. 40).

5.9 Materialöversikt

Gunilla	intervju	diktafon	30 min	2011-03-09
Gunillas musikaktivitet	observation	videokamera/ digitalkamera	20 min	2011-03-09
Tina	intervju	diktafon	25 min	2011-03-28
Tinas musikaktivitet	observation	videokamera/ digitalkamera	20 min	2011-03-28
Ebba	intervju	diktafon	40 min	2011-04-04
Ebbas musikaktivitet	observation	videokamera/ digitalkamera	30 min	2011-04-04
Lisa	intervju	diktafon	30 min	2011-04-11
Lisas musikaktivitet	observation	videokamera/ digitalkamera	20 min	2011-04-11

Tabell 1.

6. RESULTAT OCH ANALYS

I detta kapitel kommer jag att presentera mitt empiriska underlag utifrån de intervjuer och observationer jag genomfört. Avsnittet inleds av en presentation av pedagogerna. Därefter kommer en sammanställning av mina intervjuer och bilder från observationer. Resultatet har jag valt att strukturera upp i form av rubriker för att göra det mer överskådligt och lättläst. Jag har valt att använda mig av rubriker utifrån teman som framkommit i intervjuer och observationer.

6.1 Presentation av pedagogerna

Här nedan följer en kort presentation av förskolepedagogerna i min studie. Jag har valt att fingera deras namn för att bevara deras anonymitet. Jag har valt att kalla dem för Gunilla, Tina, Ebba och Lisa.

Gunilla är 56 år och arbetar som förskollärare. Hon arbetar med barn i åldern 3-5 år. Gunilla har arbetat inom yrket i ca 40 år. Hon blev klar med sin utbildning som förskollärare 1998 och har arbetat på förskolan sedan 1993. Hon spelar gitarr och sjunger i kör på fritiden. Hon säger att: ”Musik har stor betydelse för mig det är jättekul med musik. Jag skulle inte överleva utan musik”.

Tina är 45 år och arbetar med barn i åldern 3-5 år. Hon har arbetat som förskollärare i 22 år. Nu går hon en fortbildning genom förskolelyftet som heter ”Språk och matematik genom konstformerna dans och musik”. Hon har även gått en vidareutbildning ”Forskande barn och medforskande pedagog”. Hon säger att: ”Det är härligt med musik, personligen så ger det mig glädje. Det förmedlar känslor, det kan förmedla en stämning, ja det betyder jättemycket. Både i arbetet och på sidan av så tycker jag att det är väldigt intressant. Jag gillar musik”.

Ebba är 54 år och arbetar med barn i åldern 3-5 år. Hon har arbetat som förskollärare i 30 år. Ebba spelar gitarr och blockflöjt. På fritiden sjunger hon i kör. Hon säger att: ”Musik är mycket viktigt det är a och o, det är glädje för människor”.

Lisa är 43 år och arbetar med barn i åldern 1-3 år. Hon har arbetat som förskollärare i 23 år. Lisa är aktiv i körer. Nu går hon en utbildning genom förskollyftet som heter ”Språk och matematik genom konstformerna dans och musik”. Hon säger att: Musik är allt för mig. Jag sjunger privat också”.

6.2 Lärande i samspel

Alla pedagoger nämner vid flera tillfällen att musik och lärande är kopplat till varandra. De tycker att musik är ett bra uttryckssätt för både pedagoger och för barn. Det är ett bra sätt att lära sig saker tillsammans, det stärker grupptillhörigheten. De menar att med musikens hjälp kan man nå barn som inte annars är så öppna. Alla pedagoger talar om att musik betyder samhörighet, gemenskap och glädje. De nämner att musik är så lätt att ta till i alla möjliga situationer som till exempel i hallsituationen.

När jag sitter i hallen brukar jag sjunga en truddelutt om barnets kläder och färger och kroppsdelar. Med sångens hjälp går det som en dans för barnet att klä på sig kan man säga. Det gäller att fånga tillfällen där lärandet sker på ett så naturligt sätt som möjligt i dialog mellan barn och pedagog (Ur intervju med Tina).

Pedagogerna talar om att det är viktigt med trygghet för att lärande ska ske. Pedagogerna menar att med återkommande rutiner och upprepningar känner barnen igen sig och som skapar trygghet hos barnet. Tina säger: ”Det är ju en upprepning med samling innan lunch, det har vi varenda dag. Då har du repetitionen, och bygga på det som barnen kan och kanske förnya och så. All inläring handlar om att repetera, att göra det till sitt”. Lisa berättar om Kalle:

Härom morgonen så sprang Kalle fram och tillbaka fram och tillbaka... så började jag trumma tempo när han sprang och sen så fick han syn på bilderna på fönstret och då hittade han krokodilen först... ”vad är det”? frågade Kalle ... Jag svarade: ”krokodil”.. då sprang han i takt samtidigt som han sa ”krokodil krokodil krokodil” och sen så sprang han fram till fönstret igen och så tittade han på noshörningen ...” nu är det noshörning”, sa Kalle... han försökte att springa och hoppa i takt när han sa noshörning.... nej det var för svårt... så titta han på bilderna igen... och säger: ”jag tar apa istället, apa apa apa” då kände han att han inte fick in noshörning i tempot då. Han bara spontant sprang och vi hängde på allihopa och klappa händerna och sen när det blev noshörning, då blev det för svårt. Så då sa han själv ”jag tar apa” (Ur intervju med Lisa).

I detta utdrag kan jag se lärande i samspel mellan pedagogen Lisa och Kalle. Ebba berättar om att de sjunger och ramsar om djuren och naturen, när de är i skogen och har Mulleverksamhet. Hon menar att genom att sjunga och ramsa så lär sig barnen på ett roligt sätt om kretsloppet, att man ska vara rädd om naturen och djuren.

Tre av pedagogerna använder musik på morgonen för att skapa en lugn start på dagen. Flertalet av pedagogerna nämner att de har avslappningsmusik på vilan. De märker att barnen blir avslappnade och lugna genom att lyssna på lugn och rogivande musik.

Det finns barn som inte somnar på vilan då brukar jag fråga vilka instrument som man kan höra. Det kan vara alla möjliga instrument som barnet hör. Tänk vad barn kan lära sig bara av att lyssna på musik (Ur intervju med Lisa).

Gunilla berättar i intervjun om lärande i samspel mellan barnen, då barnen spelar med Trulles musiktårta. Ett barn står och dirigerar och pekar på tårtan och visar vilket instrument som får spelas (se bild 1). Barnen spelar på instrumentet som dirigenten pekar på (se bild 2).

Bild 1

Bild 2

Dessa bilder som togs under observationerna visar samspel mellan barnen (Ur observation hos Gunilla).

6.3 Musik och språk

Alla fyra pedagoger tycker att musik har stor betydelse för barns språkutveckling. De menar att genom att sjunga, rimma och ramsa ges barnet stöd i sin språkutveckling. De pratar om att det är lättare att lära sig hur meningar är uppbyggda genom att sjunga. Det är lättare att lära sig språket med hjälp av melodin. Uppdelningen av orden blir tydligare genom prosodin i sången. Tina menar: "Det barnet tar till sig först i språket är ljudmelodin, i och med att musik går upp och ned hela tiden, det är nyanseringar. Det är lättare att öva in en text som är sjungen än att komma ihåg att säga samma sak när de pratar".

Även Ebba menar att sången är ett hjälpmedel för lärande:

Barn tycker om att sjunga, lära sig texter... memorera, genom att sjunga kan man lära sig ganska långa texter. Tutti frutti som är skriven av Gullan Bornemark som är väldigt krånglig och snabbt går den och den älskar dom. Dom lär sig den för att den är rolig och jag tänker på den här sången som vi har kört nu med månaderna, den sjunger dom själva för oss och där får dom in alla tolv månaderna och dom vet precis när det blommar och snöar och regnar och har sig, där har du också ett lärande. Då behöver dom bara tänka på den här sången så vet dom hur månaderna går och vilka månader som är höst och vilka som är sommar (Ur intervju med Ebba).

Detta som Ebba berättar om, kunde jag även se i observationerna. Även Tina talar om att rim och ramsor är speciellt viktiga för de har tydliga fraser som är uppdelade. Lisa menar: ”Om man inte kan prata rent, så kan man sjunga med. Om man inte kan orden och inte förstår dom, så kan man hänga på i alla fall hur liten man än är. Och det utvecklar språket jätte mycket”. Gunilla talar om att det är viktigt att barn lär sig många sånger: ”Sen bygger man upp ett litet bibliotek med sånger till barnen. Man lär dom massa sånger, då har dom massa sånger att plocka av sen när man frågar dom”. Ebba talar om att det är av stor betydelse hur man presenterar en ny sång. Att man först sjunger sången för barnen, sedan berättar sången och delar sedan upp den i stycken så att barnen skall förstå texten.

När man får en ny sång och man ser att det är nåt konstigt ord eller lite modernt kanske som man själv tycker, då kan man fråga barnen vad det här betyder (Ur intervju med Ebba).

Flertalet av pedagogerna talar om att de har en tradition på förskolan med visor och sånger men tar också in nytt material.

Jag tycker det är bra att man har lite gammalt kvar, vi tar in väldigt mycket nytt och man gör om gamla bä bä vita lamm, det finns ju många versioner av den nu som är upp poppade. Och imse vimse spindel också i olika versioner och visst, men för mig är det viktigt att det finns några gamla godingar kvar som alla kan och får leva vidare. Ett exempel på det är Bä bä vita lamm den har alla barn lätt för att lära sig och det är en bra grund att bygga vidare på i språket (Ur intervju med Ebba).

Alla pedagoger talar om känslor. Genom sång och musik kan barnen uppleva olika känslor och då menar pedagogerna att man kan visa med kroppen och sätta ord på känslan, hur man ser ut om man till exempel är arg. Hur sjunger man när man är arg, ledsen, glad? Detta skapar en förståelse för ord och begrepp som i sin tur gynnar barns språkutveckling.

Vi jobbar mycket med känslor och sinnen. Alltså glad, ledsen, sur, arg, smaka, känna, lukta med alla sinnen. Det dom upplevt och satt ord på upplever dom med kroppen (Ur intervju med Gunilla).

Även Tina menar att det är ett konkret sätt att tala om känslor, och att koppla känslor via musik och rörelse till språk. Flera av pedagogerna som intervjuades i studien talade om att musik påverkar barnens hjärnor, och att det har betydelse för de olika hjärnhalvornas utveckling. Ebba menar att sång, musik och rörelse blir ett viktigt instrument för inläringen hos barnen. Genom att få uppleva musiken med hela kroppen arbetar barnen med båda hjärnhalvorna, vilket i sin tur främjar barnets inläring av andra saker, menar Tina. Tina anser också att den estetiska verksamheten bör bakas in i förskolornas aktiviteter mer än vad som görs idag. I sin förskolegrupp arbetar Tina mycket med olika typer av "korsrörelser", där barnen får röra på sig, på ett sådant sätt så att båda hjärnhalvorna får arbeta.

På lek och rörelse så sjunger vi en sånggräsa i rytmisk takt: ”nu ska vi fläta en riktig fläta vem ska vi fläta i flätan in” då korsar barnet sina armar och tar kompisens hand och så fortsätter det. Korsrörelser är viktigt, för då utmanar man hjärnan, du måste använda båda hjärnhalvorna och så automatiserar du det så bidrar det också till språkutveckling (Ur intervju med Tina).

6.4 Musik och matematik

Flera av pedagogerna talar om att man kan lära barn matematik med musikens hjälp. Två av pedagogerna går för närvarande en dans och musikutbildning genom förskolelyftet. Tina är en av dem, hon menar att musiken i sig innehåller matematik. Hon talar om att det finns mycket matematik i musikens uppbyggnad såsom rytmer och puls. Genom att använda sig av trummor, klappa takten eller knäppa med fingrarna, får hon in både matematik och musik i sin verksamhet med barnen. Vidare talar hon om mönster i musikens innehåll:

Att man märker att musiken är uppbyggd av olika fraser av olika längd. Och att vissa delar av texterna kommer i repris, kanske inte bara två eller tre gånger utan betydligt fler än så. Man kan ha olika nyanseringar i sången vilket innebär att vissa delar av sången framtonar mer lågmäld än andra (Ur intervju med Tina).

Hon menar att genom att barnen bara får lyssna på musiken som den är, så kan man göra barnen uppmärksam på att musiken är uppbyggd i olika fraser, som blir som ett mönster. Vidare menar hon att det är viktigt att även synliggöra detta för barnen och reflektera tillsammans med barnen kring vad det är man arbetar med. Detta kunde jag även se i observationerna med Tina. Olika nya begrepp är något som följer med då man arbetar med musik menar Tina, såsom lång kort osv. Även Ebba och Gunilla arbetar på olika sätt med takt och puls och kopplar på detta sätt samman musik med matematik.

Jag håller på att lära dom vals nu. Du vet tre fjärdedelar ett två tre, ett två tre. Att lära dom höra hur många gånger man klappar i vals. Jag försöker när jag spelar gitarr: hör du hur rytmen är? [riktat till barnen] och stampar i golvet (Ur intervju med Gunilla).

Ebba talar om rytm, och menar att musik är ett inlärningsinstrument: ”När du slår på trummor eller vad du gör får du in taktkänslan och du kan räkna hur många stavelser det är i ditt namn genom att räkna hur många klapp det är i ditt namn”.

6.5 Musik i leken och vardagen

Alla fyra pedagoger talar om att de kan höra att barn sjunger när de leker. De menar att när barnen beskriver vad de ska göra i leken, så sjunger de samtidigt. Tina berättar som exempel om tre barn som lekte med kuddar i rörelserummet. Hon börjar med att härma ett barn som sjunger: ”Jag tar den här kudden nuuu, rutti rutti nuu” Tina fortsätter att berätta: ” Det finns mycket musik, vi har heller inte riktigt örona med oss hela tiden för att höra hur barnen låter”. Två av pedagogerna nämner att det är vanligt att höra barnen sjunga när de gungar. Ebba menar att gungorna skapar rytm.

Det är naturligt, det har vi i oss [...] det är dom grundläggande behoven. Vi föds musikaliska du kan till och med höra sången inne i magen när mamma sjunger. Att gunga lockar till sång, det är naturligt (Ur intervju men Ebba).

Gunilla menar att det är viktigt att vi sjunger för våra barn från det att de är riktigt små, att sjunga spontant i vardagen gynnar barnets sång även i deras lek. Hon menar att om vi vuxna sjunger så smittar det av sig på barnen.

Det ligger kvar hos en när de blir riktigt gamla, nog sjutton kommer dom ihåg att sjunga det dom sjungit som barn eller som tonåringar eller vad dom nu sjöng och dansa det är ju ännu viktigare (Ur intervju med Gunilla).

Tina talar om att sången smittar av sig: ”Senast i morse var det ett barn som truditutta på nåt och då var det ett annat barn som hängde i på en gång, och fortsatte sången på samma sång. Så barn sjunger nog väldigt mycket fast vi inte tänker på det heller”. Tre av pedagogerna talar om att barnen vill sjunga och dansa till melodifestivallåtar. Det är musik som barnen frågar efter.

Dom väljer nån cd-platta som dom vill ha och så sjunger dom och spelar till det. Det blir mycket dans. Ett hopprep kan bli till en mick (Ur intervju med Ebba).

6.6 Musikinstrumentens betydelse i verksamheten

Enligt samtliga pedagoger är instrument viktiga i verksamheten. Tina anser att för att få ett så brett lärande som möjligt och få så många kanaler in i lärandet som möjligt, är det viktigt med instrument och rytmer. Hon menar att det är ett annat språk än att bara använda talet. Tina talar även om att förutom att spela och använda musikinstrument, kan man även spela med exempelvis skedar. Hon menar att det är själva ljudet man är ute efter. Tina och Lisa talar om att man kan använda instrumenten för att förstärka en berättelse.

Dels så trummar man pulsen så att man kan hålla tempot i sången sen kan man förstärka med olika ljud och rörelser på trummorna så att det förstärker när en katt som tassar så drar man över trumman så här. Eller när råttan kommer då gör man så här snabbt på trumman. Och pang! så tog katten råttan (Ur intervju med Lisa, se även bild 3).

Bild 3

Bild 4

Dessa bilder som togs under observationerna visar gemenskap, men framförallt tåliga instrument (Ur observation med Lisa).

Under observationerna såg jag barnen sitta förväntansfulla. Det stod trummor i mitten av samlingsringen. Lisa lät barnen välja varsin trumma, barnen började genast trumma. Det var en musikstund full av skratt och med rytmisk takt (Ur observation med Lisa, se bild 3 och bild 4).

Två av pedagogerna talar om att det är lättare att få med barnen under musikstunden då de spelar gitarr. En av pedagogerna spelar även blockflöjt. Hon berättar att när hon tar fram blockflöjten eller gitarren, kommer barnen och vill vara med och sjunga. Barnen brukar också gissa vad det är för sånger hon spelar.

Så fort jag tar fram gitarren får jag med mig barnen, de vågar mycket mer när jag spelar gitarr. Med gitarrens hjälp är det lättare för barnen att hålla takten och att sjunga (Ur intervju med Gunilla).

När jag frågar pedagogerna om de har instrument tillgängliga för barnen svarar tre av pedagogerna att de är rädda om instrumenten, och tar endast fram dem vid speciella tillfällen.

Trummorna har gått sönder dom är lite hårdhänta. Dom slår hårt nästan som en hammare man är rädd om instrumenten därför tar man ner dom när det är samling (Ur intervju med Ebba).

Gunilla menar att barnen ska ha tillgång till instrument på samma sätt som de har tillgång till papper och kriter. Hon poängterar att hon är väldigt noga med att berätta för barnen att man ska vara rädd om materialet som de har. Och att man lägger tillbaka instrumenten i lådan när man spelat klart. Två av pedagogerna är på gång att tillverka instrument tillsammans med barnen.

Tina berättar att de tillverkar trummor (se bild 6) så att alla barn och pedagoger kan spela tillsammans på varsin trumma.

Trummor är ett jättebra instrument, för att det har med puls och rytm att göra. Den första trumman som barnet hör är mammans hjärtslag. Och därför så tror man också att det här med trummor det är ingen slump att trummor har blivit så centralt i hela världen. Därför att man försöker efterlikna tryggheten med pulsen som slår (Ur intervju med Tina).

Lisa talar om tåliga och hållbara instrument.

Det måste vara bra kvalitet så att dom håller för att barnen ska kunna spela på dom. Vi har gjort maracas här inne av toarullar (se bild 5) som dom kan spela, man kan göra skrammel med kapsyler, gummistövlar med bjällror på. Det är viktigt att man har riktiga instrument som håller för att barnen ska kunna spela så man inte ska behöva vara rädd att dom går sönder. Jag köpte en bok *Bygg så det svänger* som inspirerade mig att tillverka instrument som är både hållbara och billiga (Ur intervju med Lisa, se bild 4).

Lisa talar varmt om skogen, där finns det fullt av instrument. När hon går till skogen med sin barngrupp brukar de ha en stunds ”skogsorkester”. Det hela började spontant, då hon skulle samla ihop barngruppen. Så här beskriver Lisa hur ”skogsorkestern” startade.

När jag var i skogen med barnen sa jag: NUuu ser vi vad vi kan hitta på, man kan spela på sakerna här i skogen och det kan bli instrument, och dom hängde på. Tog pinnar och drog på barken på stammarna och stenarna och så sjöng vi, det var jätte roligt (Ur intervju med Lisa).

Bild 4

Bild 5

Bild 6

Bilderna ovan visar tåliga instrument som Lisa har tillverkat tillsammans med barnen. Bilderna är från observationerna.

Lisa avslutar sitt resonemang om instrument med att säga:

Min dröm är att ha ett musikrum där barnen kan vara och experimentera med ljud och spela fritt. Det ska vara många instrument så att alla kan spela och vara med (Ur intervju med Lisa).

6.7 Pedagogens roll

Alla pedagoger talar om att det är viktigt att pedagogen är en bra förebild för barnen. De talar om att det är viktigt att pedagogen visar engagemang och att man vill vara med.

Om inte kollegan är med och sjunger och visar intresse, så kan hon lika gärna göra någonting annat (Ur intervju med Gunilla).

A och o är att du tycker att det är roligt själv för tycker du inte det är roligt med musik så vet jag inte (Ur intervju med Ebba).

Man måste vara delaktig, aktiv själv. Tycker du att det är roligt så tycker barnen att det är roligt. Sitter du där för att du måste, så får man inte barnen med sig. Hellre fel än fejt (Ur intervju med Lisa).

Jag tycker att alla barn har rätt till sjungande pedagoger. Eftersom musik förmedlar glädje och även andra känslor. Det vore konstigt om en pedagog uttrycker att hon inte kan sjunga och därför är hon tyst. Är det ett sådant budskap som vi ska förmedla till barnen? Det tycker inte jag (Ur intervju med Tina).

Alla pedagoger talar om att det är viktigt att ha en bas vad gäller sånger, rekvisita så att barnen känner trygghet i det, men även att pedagogen plockar in nya saker så barnen får utmaning.

Det ska vara gammalt och blandat med lite nytt för då fångar man också intresset så att det inte blir så tråkigt (Ur intervju med Tina).

Man måste hela tiden vara lite steget före och se vad barnen vill ha, du kan inte sitta och dra dina egna om du inte får med dom. Utan man kollar in och känner av vad dom gillar för nånting och klarar av (Ur intervju med Ebba).

Man kan lära nya sånger så att det inte bara är samma gamla jämt, för då tröttnar man. Man måste ha lite utmaning emellanåt, lite nya (Ur intervju men Lisa).

Det är viktigt att kunna improvisera och vara öppen för vad barnen vill sjunga. Det kan till exempel vara en melodifestvallåt, det är ju minst lika viktigt som andra sånger (Ur intervju med Gunilla).

Två av pedagogerna talar om sångrösten.

En del av oss pedagoger sjunger falskt, det är lite tufft för ungar. Så egentligen, den som ska ha musik med barn, den ska sjunga klart och rent, det blir en bra förebild. Du ska ha nån som har den rätta tonen i alla fall, jag tror att det är ganska viktigt (Ur intervju med Gunilla).

Det spelar ingen roll om man inte sjunger jättevackert och har alla toner helt rätt. Sjunger man med glädje så får man alla barnen med sig (Ur intervju med Lisa).

Flertalet av pedagogerna talar om spontanitet. De menar att en fördel är om man som pedagog ”kan bjuda på sig själv”. De menar att det skapar god stämning, både barn och vuxna uppskattar det. De talar också om att fånga ögonblicken då man kan sjunga och spela spontant med barnen, både utomhus och inomhus. Att till exempel sätta på en cd-skiva när barnen önskar att sjunga och dansa, eller att sjunga om lilla myran som barnet plötsligt upptäcker på marken. En pedagog talar om tiden. Hon menar att det är viktigt att som pedagog se till så barnen får ordentligt med tid till att leka och skapa utifrån deras upplevelser av musik. Att inte ha så bråttom, det är bättre att göra en sak en längre tid istället för att hoppa på nästa aktivitet direkt.

6.8 Hur och när används musik?

Alla pedagoger talar om att de använder musik dagligen i sin pedagogiska verksamhet, både planerat och spontant. Tre av pedagogerna har samling innan lunch medan den fjärde

pedagogen har någon gång under förmiddagen. Pedagogerna använder musik i samlingen, skapande, vilan, lek och rörelse, i skogen, spontant då barn önskar tillexempel sjunga och dansa till cd-skiva.

Vi har mycket musik, flera musiksamlingar och vi sjunger spontant och vi dansar spontant vi har musik på vilan, vi har musik mycket. På hela förskolan har vi gemensamma sångsamlingar (Ur intervju med Lisa).

Jag använder mig av flera estetiska sätt. Jag lät barnen utgå från ett musikstycke och därefter fick barnen måla en gemensam bild där kunde jag bilda mig en uppfattning av vad som troligtvis påverkat deras målande. Med hjälp av intervjuer med barnen, så visste jag hur jag skulle gå vidare i projektet. Vi använde oss då av olika instrument som fick symbolisera de olika begreppen i målningen. Barnen fick spela handlingen i en vers och därefter fick de dansa rörelserna till de olika begreppen. Det här visar på ett sätt att utgå från musiken och därifrån gå vidare till bild, språk, musik, poesi och slutligen dans. Genom att använda olika uttrycksätt har jag större möjlighet att nå de olika barnens sätt att lära (Ur intervju med Tina).

När vi har fridans så har man musik till för att förstärka rörelserna och upplevelsen det man gör så idag har vi varit fåglar. Då flög vi, sen blev det spännande, då kom katten, då flyger fåglarna iväg. Då hade vi Vivaldis årstiderna våren. Vi brukar ha olika musik men idag var det den vi hade med oss (Ur intervju med Lisa).

7. DISKUSSION OCH SLUTSATSER

I detta avsnitt redovisar jag mina slutsatser och diskuterar mitt resultat och metod. Jag avslutar med förslag på vidare forskning.

7.1 Lärande i samspel

Jag ser i observationerna och i samtliga intervjuer att lärande och utveckling av musikkompetens sker i samspel mellan barn och mellan barn och vuxna. Tina menar att lärande i gemenskap, där barnen får lära tillsammans och av varandra, kan hjälpa barn som annars inte är så öppna att "bygga broar". Tina nämner också lärandet som sker mellan pedagog och pedagog: "om jag börjar göra några sånger eller rytmer eller så med barnen så märker jag att de andra kollegorna också nappar på det och försöker att göra på liknande sätt med barnen och att det liksom blir ringar på vattnet att man inte är så rädd att prova och det tycker jag känns jättekul". Även Vygotskij menar att lärande sker i gemenskap med andra människor (Smidt 2010, s. 61). Barns lärande sker på olika sätt, de lär genom konkret handlande, interaktion och kommunikation med andra barn och vuxna, samt genom att imitera (Pramling & Samuelsson Sheridan 2006, s. 104). Flera av pedagogerna nämner att "lära tillsammans" stärker mycket grupptillhörigheten "vi-känslan". Såsom Vygotskij menade att hur barnet utvecklas beror på den miljö och det sociala samspelet runt omkring barnet (Säljö 2000, s. 120). Lisa berättar om när hon iakttar Kalle som springer fram och tillbaka i ett visst tempo. Lisa hakar på hans lek och trummar det tempo som han själv rör sig i. Av detta kan jag bland annat se att mellan Kalle och Lisa handlar det om samspel och kreativitet. I situationen som Lisa berättar om framkommer att Kalle använder sina tidigare erfarenheter och kunskaper om djurens namn som han provar genom rytm, rörelse och tal. Som Vygotskij menar att ju mer barnet har sett, hört och upplevt så ökar barns skapandeförmåga (Vygotskij 1995, s. 20). Två av pedagogerna talar om att bygga på det som barnet kan. Att det blir repetition och trygghet i den stunden: "Samling innan lunch det har vi varenda dag, då har du repetition och trygghet i den stunden". I likhet med pedagogerna ovan så menar också Granberg (1994) att trygghet är en viktig del i arbetet med barn (Granberg 1994, s. 58). Med återkommande rutiner där barnen känner igen sig och som skapar en trygghet Hon menar att börja och avsluta en sångsamling på samma sätt är därför lämpligt. Även Fagius (2007) menar att det skapar trygghet hos barnet, om barnet känner igen sig från gång till gång (Fagius 2007, s. 112).

Gunilla berättar om lärande i samspel då barnen spelar med Trulles musiktårta. Ett barn står och dirigerar och pekar på tårten och visar vilket instrument som får spelas (se bild 1). Barnen spelar på instrumentet som dirigenten pekar på (se bild 2).

7.2 Musik och språk

Flera av förskolepedagogerna säger att sångerna är betydelsefulla för barnets språkutveckling och lärande av begrepp. Lisa menar att även om barnet inte kan uttala orden och förstå dem, kan barnet ändå vara med och sjunga på sitt sätt. I likhet med Lisa så menar även Uddén (2004) att sjungandet är ett hjälpmedel för att utveckla talet (Uddén 2004, s. 84). Flera av pedagogerna menar att upprepning är bra för att barn ska lära sig språket. Genom upprepande av olika sånglekar, menar Ebba att barnen uppmuntras och inspireras till att själva lära sig om månader och dagar och det gör de genom sånger. Selli menar att barn kan lära sig bland annat matematikbegreppen: tid och antal genom att sjunga dem (Selli 2010). Pedagogerna nämner att musik väcker känslor. Genom sång och musik kan barnen gestalta och uttrycka olika känslor med kroppen och sätta ord på känslan som i sin tur gynnar barns språkutveckling. Även Jernström (1995) nämner att sången är ett sätt att uttrycka känslor (Jernström 1995, s. 34). Ett sätt för att lära barn nya ord och begrepp är enligt Ebba: ”Att när man får en ny sång och man ser att det är nåt konstigt ord eller lite modernt kanske som man själv tycker, då kan man fråga barnen vad det här betyder”. Jederlund (2002) anser också att sångerna är betydelsefulla för språkutvecklingen. Genom sånger sker ett lärande med nya ord och begrepp som barnen annars inte skulle mött i sin vardag. Han menar att detta underlättar inläringen och fungerar inspirerande som prosa och poesi och som i sin tur ökar förståelsen av berättelser och sammanhang (Jederlund 2002, s. 72). Flertalet av pedagogerna talar om att de har en tradition på förskolan med sånger och visor. Granberg menar att förutom att sång och musik är språkutvecklande så är sånger och barnvisor en del av kulturarvet och där musikstunden kan bidra till att föra tradition och kultur vidare till barnen (Granberg 1999, s. 74). Vidare anser Jederlund (2002) att barnen har lättare att lära sig längre texter genom att använda rytmiska ramsor och sånger på ett lekfullt sätt (Jederlund 2002, s. 86). Även Sundin menar att rytmen i språket och sången kan underlätta språkutvecklingen och begreppsbildningen (Sundin 1999, s. 44, se även Udden 2004, s. 84). Precis som två av pedagogerna poängterar är det viktigt att få använda och arbeta med båda hjärnhalvor. Detta kan liknas vid vad Jederlund (2002) skriver. Han menar att kroppens koordination kräver ett gott samspel mellan de båda hjärnhalvorna.

Genom att jobba med rytm och rörelse på olika sätt stimulerar hjärnhalvornas samspel och samarbete (Jederlund 2002, s. 130). Detta kan liknas med en aktivitet som Tina brukar göra tillsammans med sina barn. En aktivitet som innebär att de flätar varandras armar och det blir då ett tillfälle att korsa mittlinjen på kroppen. Enligt Tina är detta ett bra och lustfyllt sätt att stimulera hjärnhalvornas samspel under rytmiska former. I likhet med det Jederlund (2002); Sundin (1999) och Uddén (2004) säger ovan, menar Ebba att barnen lättare lär sig nya ord och begrepp när de får melodi och rytm till. Även Tina talar om ljudmelodin i språket. Hon menar att barnen bygger upp språket via melodin genom att tala, ramsa eller sjunga. Eftersom prosodin är tydligare i ramsor och sånger är detta ett väldigt bra sätt att utveckla språket. Jederlund (2002) menar att grunden för att lyssna, förstå och själv producera sammanhängande tal är beroende av den prosodiska utvecklingen, det vill säga musiken i språket. Denna utveckling sker innan barnets uppmärksamhet riktas mot det segmentella. Han menar att en svag prosodisk utveckling kan utgöra ett stort hinder för förmågan att förstå och producera längre yttranden och sammanhängande tal (Jederlund 2002, s. 86). Det vill säga att musiken i språket underlättar barnets inläring.

Gunilla talar om betydelsen av att lära barnen många sånger. ”Man bygger upp ett litet bibliotek med sånger till barnen så har de massa sånger att plocka av sen när man frågar dom: Vad vill ni sjunga idag?”. Utifrån hennes uttalande kan jag se att om barn har ett bibliotek av sånger så skulle det påverka barnets språkutveckling. Detta skulle kunna innebära att barnet får stöd för både sin prosodiska och segmentella uppbyggnad av språket.

7.3 Musik och matematik

Pedagogerna anser att det finns mycket matematik i rytm, puls och i hela musikens uppbyggnad. Jederlund (2002) poängterar att när man arbetar med barn och musik är det viktigt att reflektera tillsammans (Jederlund 2002, s. 124). Precis som Tina poängterar, att det är viktigt att sätta ord på det som man praktiskt har utfört med barnen. Till exempel prata om fler eller färre klapp i en rytm, eller en långsam eller snabbare puls. Tina menar att matematikbegreppen i musiken kan betyda olika saker. Såsom Löfgren & Ebbelind (2010) menar, att det matematiska begreppet öka och minska kan innebära flera saker i musiken. Man kan öka eller minska antalet musikanter, tempot, intensiteten, styrkan osv. (Löfgren & Ebbelind 2010, s. 16). Ebba menar att barnen lär sig matematik när de till exempel sjunger om månaderna och veckodagarna, som de gör dagligen på sångsamlingen. Enligt Löfgren &

Ebbelind (2010) är en viktig byggsten i barnets förståelse av tid, att barnet vet hur månaderna följer på varandra (Löfgren & Ebbelind 2010, s. 67). Även Selli (2010) menar att med hjälp av musik kan man stimulera och inspirera barns utveckling av matematiskt tänkande genom att sjunga låtar med matematiska begrepp (Selli 2010). Tina berättar att nu när hon går sin utbildning har hon lärt sig och förstår på ett annat sätt än tidigare att musiken innehåller också mönster. Hon anser att musiken är uppbyggd av olika fraser av olika längd och att vissa delar av texten kommer i repris. I likhet med det Tina säger menar Löfgren & Ebbelind (2010) att lika viktigt som att kunna se mönster i matematiken, är att kunna höra och känna mönster i musiken. Man skapar ett mönster genom att sjunga en sång som repeteras (Löfgren & Ebbelind 2010, s. 67). Så som pedagogerna antyder så finns det mycket matematik i rytm, puls och i hela musikens uppbyggnad, vilket jag tolkar som att det finns ett antal olika variationer inom det matematiska som kan testas genom musiken.

7.4 Musik i leken och vardagen

Jederlund (2002) menar att det är vanligt att barn använder sig av musik i sin lek (Jederlund 2002, s. 150). Detta beskriver till exempel Tina då hon berättar att barnen i hennes barngrupp ofta sjunger samtidigt som de gör saker, exempelvis vid påklädningen, men att vi vuxna inte alltid har "öronen" med oss och hör barnens spontana musik. Enligt Uddén (2004) är det vanligt att barn hittar på egna texter till kända melodier (Uddén 2004, s. 29). Detta kan liknas med det Tina berättar, att barnen ofta tar in sånger de sjunger på sångsamlingar i sin lek ute på gården och sen låter fantasin flöda med nya texter. Även som pedagog kan man använda sig av musik och sång för att underlätta i vardagsarbetet med barnen enligt Tina. Att till exempel vid påklädningen sjunga en "truddilutt" bara för att göra det roligare. Uddén (2004) menar att med sångens hjälp kan barnet koncentrera sig på det som skall göras på ett lekfullt sätt (Uddén 2004, s. 125). Även Granberg (1999) menar att vid på- och avklädningssituationen ges tillfällen där sånger används av pedagoger. Genom att pedagogen sjunger och ramsar om vilka kläder som tas av och på, menar Granberg (1999) att barnet kan lära sig namnet på kläderna och färger m.m. (Granberg 1999, s. 50). Pedagogerna anser att musik är ett viktigt uttryckssätt för barnen där barns spontana önskningar att få sjunga och dansa till exempelvis melodifestivallåtar och andra cd-skivor kan ges utrymme. Jag tolkar detta som att det inte bara behöver vara de traditionella låtarna som kan användas i det vardagliga, det går också att använda sig av melodifestivallåtar. Varför inte använda Eric Saades "Popular" till att klä på sig.

7.5 Musikinstrumentens betydelse i verksamheten

Alla pedagoger berättar att musikinstrument har en stor betydelse i verksamheten med barnen. Det förhöjer och förstärker stämningen i musikaktiviteten. Tina ser musikinstrument som ett viktigt komplement i den pedagogiska verksamheten, särskilt för barn som inte pratar så mycket.

För att få ett så brett lärande som möjligt och få så många kanaler in i lärandet som möjligt. Så är det viktigt med instrument och rytmer. För det är ju ett annat språk än att bara använda talet, då kan du använda ett annat komplement. Barn som inte pratar så mycket kan lära in det här genom rytmen och lära sig fraser och tonuppgångar och nedgångar och så. Vilket instrumenten är ett jättebra hjälpmedel (Ur intervju med Tina).

Två av pedagogerna upplever att det är lättare att få med barnen när de spelar gitarr. Med gitarrens hjälp är det lättare för barnen och även kollegor att hålla takten och att sjunga. Det som pedagogerna beskriver tar även Granberg (1999) upp, att det blir lättare för barnen att sjunga, följa rytmen och genomföra rörelser om pedagogen ackompanjerar sånger på eget instrument (Granberg 1999, s. 75). När jag frågar pedagogerna om barnen har tillgång till instrument, svarar tre av pedagogerna att instrumenten tas fram vid speciella tillfällen. Hos Gunilla är instrumenten tillgängliga för barnen. Gunilla menar att det är lika viktigt att barn har tillgång till instrument på samma sätt som de har tillgång till papper och kriter. Detta kan liknas med vad Jederlund (2002) skriver. Han anser att det är viktigt att barn får ”kladda” med musik, att prova och experimentera tillsammans med andra (Jederlund 2002, s. 125). Gunilla berättar att hon tillsammans med barnen har materialvård. Tina säger att hon är rädd om instrumenten, och Ebba menar att de inte kan ha instrumenten framme för de går bara sönder. Därför tas instrumenten fram vid speciella tillfällen, som till exempel vid samlingen. Lisa anser att för att kunna ha instrument tillgängligt för barnen, är det viktigt att ha instrument av bra kvalitet, som håller så att barnen kan spela på dem. Även Jederlund (2002) menar att det är viktigt med instrument som håller att slå på, och som går att laga om det behövs. Instrumenten ska även låta bra och vara inspirerande att se och ta på (Jederlund 2002, s. 143). Lisa menar att det även finns instrument i skogen. Tillsammans med barnen spelar Lisa på träd, stenar m.m. Det blir en skogsorkester. Under intervjuerna talar tre av pedagogerna om att de har en önskan att barnen ska ha tillgång till instrument. Både Lisa och Tina berättar att de har blivit inspirerade genom sin musikutbildning på förskolelyftet och är nu på gång att tillverka instrument tillsammans

med barnen. ”Själva byggandet är en rolig skapande och språklig process i sig, resultatet dessutom ett antal roliga och personliga instrument att spela på” (Jederlund 2002, s. 143). Lisa tillverkar instrument utifrån boken *Bygg så det svänger* (1995). Fördelen med att tillverka egna instrument är att man lätt kan skaffa sig en stor instrumentuppsättning på ett roligt och billigt sätt (Gustafsson 1995, s. 3). Vidare talar Lisa och Tina om att de tillverkar trummor så att alla barn och pedagoger kan spela tillsammans på varsin trumma. Två av pedagogerna talar om att egentligen är instrumentet inte så viktigt utan det är ljudet man är ute efter. De menar att man kan använda instrumenten för att förstärka en berättelse. Som till exempel att karaktärisera ett rinnande vatten. Tina menar att de barn som inte har så lätt för att prata, kan ändå vara med i samma aktivitet och pingla lite på ett instrument. Då kan instrumentet vara ett bra stöd för dem. Tina anser att trummor är ett jättebra instrument, för att det har med puls och rytm att göra.

Den första trumman som barnet hör är mammans hjärtslag, och därför så tror man också att det här med trummor det är ingen slump att trummor har blivit så centralt i hela världen därför att man försöker efterlikna tryggheten med pulsen som slår (Ur intervju med Tina).

Detta kan liknas med det Bjorkvold (1991) skriver. Han menar att puls och rytm är grundläggande för människan. Redan i moderlivet är fostret omgivet av en pulserande, rytmisk miljö som stimulerar de olika sinnen (Bjorkvold 1991, s. 23). Lisa avslutar intervjun med att säga att hennes dröm är att ha ett musikrum där barnen kan experimentera med ljud och spela fritt. Hon skulle också önska att det fanns fler instrument av samma sort så att de kunde jobba med renodlade ljud tillsammans. Jag tolkar detta som att pedagogerna ser instrumenten som ett betydelsefullt redskap i arbetet med barnen, samt att det är av stor betydelse för verksamheten och ett viktigt komplement för det pedagogiska arbetet. Instrumenten är viktiga, särskilt för barn som inte pratar så mycket. Jag kan även se att de två pedagogerna som går vidareutbildning inom musik har blivit inspirerade av detta, och tillverkar många och tåliga instrument tillsammans med barnen. Jag tolkar det som att de vill ha instrumenten tillgängliga för barnen. Det finns variationer av hur pedagogerna använder instrument i verksamheten. Till exempel genom att med hjälp av instrument förstärka ljud i berättelser.

7.6 Pedagogens roll

Alla pedagoger talar om att det är viktigt att man som pedagog visar engagemang och att man vill vara med. De tycker att det är viktigt att vara en bra förebild. Detta poängterar även Uddén. Hon menar att det är viktigt att pedagogen är en engagerad musikledare och kan förmedla vis och sångmaterial på ett meningsfullt sätt (Uddén 2004, s. 118). Även Fröbel (Uddén 2004) ansåg att pedagogerna skulle ha en repertoar av sånger och vara öppna för att sjunga med barnen på ett improvisatoriskt förhållningssätt (Uddén 2004, s. 96). Enligt Tina har alla barn rätt till sjungande pedagoger. Eftersom musik förmedlar glädje och även andra känslor. Gunilla anser att det är viktigt att pedagogen har den rätta tonen när man sjunger med barnen. Medan Lisa anser att det inte spelar någon roll om pedagogen inte har alla toner rätt. Det viktigaste är att pedagogen sjunger med glädje, ”hellre fel än fejt”. Detta kan liknas med vad Uddén (2004) skriver. Uddén (2004) menar att barn kan sjunga med alla vuxna. Hon menar att barn blir inspirerade av vuxna som sjunger med dem, oavsett hur deras röster klingar. Vidare menar Uddén (2004) att det viktiga är att barnen tycker att det är roligt och att de får sjunga på sitt sätt (Uddén, 2004, s. 135). Ebba anser att det är viktigt som pedagog att förmedla glädje i musikaktiviteten. Enligt Vygotskij (Kullberg 2004) är lusten motorn i lärandeprocesser. Vygotskij ansåg att det är viktigt att känna glädje och lustkänsla för att lärande skall ske (Kullberg 2004, s. 30). Ebba menar att det är viktigt att vara lyhörd, att känna av vad barnen tycker om och klarar av. Även Granberg anser att det är viktigt att vara uppmärksam och mottaglig för barnens reaktioner (Granberg 1996, s. 43). Pedagogerna poängterar att man bör presentera ett material som både är igenkännande för barnen och lite nytt, för då fångar man också intresset hos dem så att det inte blir så tråkigt. Även Sundin (1995) poängterar detta. Han menar att fem-sexåringar kan uppleva de gamla barnvisorna som enformiga därför bör pedagoger arbetat med musikens trygga, kända och även med det som upplevs spännande (Sundin 1995, s. 156). Tina anser att man ska ha en bas: ”att det här lär vi oss nu och vi gör det många gånger”. Även Granberg menar att aktiviteten bör vara med vid så många tillfällen att alla barn får känna att de klarar av den. Efter några gånger känner de igen sig och vet vad som komma skall (Granberg 1996, s. 58). Lisa anser att det är viktigt att barnen får utmaningar att lära sig nya sånger för att utvecklas. Granberg (1999) menar också att det är pedagogens uppgift att höja ribban lagom mycket för att sporra barnen till utveckling (Granberg 1999, s. 25). Detta kan liknas vid Vygotskijs teorier om den proximala utvecklingszonen (Säljö 2000, s. 120). Tina poängterar att det är viktigt som pedagog, att se till så barnen får ordentligt med tid till att leka och skapa utifrån deras upplevelser av musik. Att inte ha så bråttom, det är bättre att

göra en sak en längre tid, istället för att hoppa på nästa aktivitet direkt. Tina anser att det är viktigt att prata, reflektera tillsammans med barnen om vad de gjort. Så att barnen får sätta ord på vad de upplevt och gjort. Detta kan liknas med vad Jederlund (2002) skriver. Han anser att det är viktigt att lärandet och musikskapandet sker i en social process där pedagogen ser till att det finns gott om tid och plats för leken, kreativiteten och språkandet. Det är också viktigt att pedagogen uppmuntrar barnen till att skapa egna sånger och texter och att sedan prata och reflektera om upplevelsen tillsammans (Jederlund 2002, s. 125). Jag tolkar detta som att utbildning inom musik ger en annan inställning, kunskap och ett annat sätt att arbeta med musiken inom den pedagogiska verksamheten. Det engagemang dessa pedagoger visar, får mig att se vad musiken, glädjen, samspelet, tryggheten och utmaningar för barnen verkligen ger.

7.7 Metoddiskussion

Om jag skulle göra om denna undersökning skulle jag valt att även intervjua pedagoger som arbetar på förskolor med barn som har svenska som andraspråk. Detta för att jag under min studie har läst och insett att musiken är ett särskilt bra hjälpmedel för att lära sig ett nytt språk. Alla fyra pedagoger som jag intervjuat och observerat har ett stort intresse för musik. Dessutom går två av dem en fortbildning med inriktning musik. Det hade varit intressant att jämföra två av dessa pedagoger med två andra slumpmässigt utvalda pedagoger för att få ett mer varierat material att analysera. Det var ändå intressant att göra denna jämförelse, eftersom jag fick fram att pedagogerna som fortbildar sig, arbetar med musik på ett annat sätt. Mina observationer har jag valt att inte presentera mer utförligt, eftersom jag endast ville använda det som ett komplement till de intervjuer jag har utfört. De bilder jag har valt att använda i mitt material kompletterar observationerna som jag har utfört. De många citat från intervjuerna har jag valt att använda för att på det sättet göra min undersökning mer genomskinlig och visa vad de intervjuade verkligen har sagt. Jag vill att läsaren ska kunna dra egna slutsatser utifrån det material som jag presenterar.

7.8 Slutsats

Min studie visar att musiken genomsyrar hela den pedagogiska verksamheten, både genom planerade aktiviteter men även spontant i den fria leken hos barnen. Även i hallsituationen sjunger pedagogen, för att med sångens hjälp få barnet att koncentrera sig på det som skall göras på ett lekfullt sätt. Förutom att musik ger glädje och gemenskap ser pedagogerna musikanvändandet som ett redskap i hela verksamheten i arbetet med barns utveckling och lärande. Pedagogerna ser att musik är mer än bara sång, rim och ramsor. De ser även musik som ett hjälpmedel i barnens språkliga utveckling. Likaså att det finns mycket matematik i rytm, puls och i hela musikens uppbyggnad. För att barnen ska få en förståelse för detta, pratar pedagogerna om matematikbegreppen fler eller färre klapp i en rytm, eller en långsam eller snabbare puls. I min studie kan jag se att lärande och utveckling av musikkompetens sker i samspel mellan barn och mellan barn och vuxna och att musiken kan ”bygga broar” till de barn som annars inte är så öppna. Jag kan se att pedagogerna presenterar ett material som både är igenkännande för barnen och lite nytt, för att barnen skall lära sig på ett lustfyllt sätt. I min studie kan jag även se att upprepning är betydelsefullt för barns lärande. Genom att sjunga och ramsa om månader och dagar får barnet förståelse av tid, och vet hur månader och dagar följer på varandra. Det är minneshjälpen som gör att man får strukturen och då lär man sig även begreppen. Min studie visar att barnet bygger upp språket lättare via melodin, genom att tala, ramsa och sjunga. De lär sig även kretsloppet i Mulleskogen genom att sjunga och ramsa om djuren och naturen. En skillnad jag har noterat är att de pedagoger som går utbildning genom förskolelyftet arbetar mer medvetet kring musik och skapandet av musik. De använder sig av flera estetiska sätt, ett exempel på det är: att först utgå från musiken och därefter låta barnen till exempel rita/ skapa sina upplevelser från musiken. Pedagogerna använder instrument för att förstärka berättelser. De arbetar mycket med rytm och puls i musikens uppbyggnad. Dessa pedagoger, tillsammans med barnen, tillverkar egna instrument som barnen får använda, de ser det som en viktig del att låta barnen använda egna instrument.

En slutsats utifrån detta är att fortbildning är viktigt för musikens betydelse i förskolans värld. Likaså finner jag att det är lättare att lära sig en text genom att sjunga än att prata om den. Den aspekt som jag kanske finner som mest relevant och viktig, det är att barnen och pedagogerna känner glädjen och gemenskapen i musiken. I den litteratur som jag har tagit del av har jag nu fått större insikt om vikten av att använda sig av musik, och vilken betydelse musiken har för barns utveckling.

7.9 Fortsatt forskning

Till fortsatt forskning skulle jag rekommendera en studie där det undersöks hur förskolor tar tillvara på den skatt av musik och kultur som barnen har växt upp i. Är det så att vi håller hårt på vår egen traditionella musikkultur så att vi inte tillåter andra kulturers musikaliska framtoning synas i förskolans verksamhet?

8. SAMMANFATTNING

Med denna empiriska uppsats vill jag undersöka *hur* och *varför* pedagoger använder musik i sin verksamhet i förskolan. För mig är det viktigt med musik, och i relation till den nya läroplanen har jag farhågor om att de estetiska ämnena kommer i skymundan. Syftet med studien är att ta reda på hur pedagoger i förskolan ser på musik och dess betydelse för barns lärande och utveckling. I litteraturgenomgången valde jag att använda för denna studie relevanta teorier, där jag utgår från Vygotskij och Frøbels teoretiska perspektiv. Jag valde att göra en kvalitativ undersökning för att kunna gå in mer på djupet i min undersökning. Jag valde att intervjua fyra pedagoger och därefter observera musikaktiviteter de ansvarade för. Observationerna används som stöd till de intervjuer som jag har utfört och används som underlag i denna studie.

Denna studie visar att pedagogerna arbetar medvetet med musik i den pedagogiska verksamheten. Pedagogerna ser att musik är mer än bara sång, rim och ramsor. Musiken står för grunden till glädje, gemenskap och lärande. De ser även musik som ett hjälpmedel för barnets språkliga och matematiska utveckling. En slutsats utifrån detta är att fortbildning är viktigt för musikens betydelse i förskolans värld.

Nyckelord: förskola, pedagoger, musik, glädje, gemenskap, lärande, fortbildning.

REFERENSER

- Bjorkvold, J-R. (1991). *Den musiska människan*. Stockholm: Runa Förlag.
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken*. Lund: Studentlitteratur.
- Fagius, G. & Lagercrantz, H. (2007). i Fagius (red) *Barn och sång*. Lund: studentlitteratur.
- Granberg, A. (1999). *Småbarns metodik*. Göteborg: Liber AB.
- Granberg, A. (1994). *Småbarnsrytmik*. Stockholm: Liber Utbildning.
- Gustafsson, R. (1995). *Bygg så det svänger!*. Stockholm: Musikmuseet.
- Hartman, S. (2003). *Skrivhandledning för examensarbeten och rapporter*. Natur och kultur.
- Jederlund, U. (2002). *Musik och språk: ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling*. Hässelby: RUNA förlag.
- Jernström, E. & Lindberg, S. (1995). *Musik lust*. Stockholm: Runa förlag.
- Kullberg, B. (2004). *Etnografi i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Kullberg, B. (2004). *Lust- och undervisningsbaserat lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Löfgren, B. & Ebbelind A. (2010). *Mattemusik*. Stockholm: UR.
- Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Pramling Samuelsson I. & Sheridan S.(2006). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.
- Selli, R. (2010). *Geometrix, Matematiska krumbukter & krumsprång*. Eskilstuna.
- Skolverket (2010) *Läroplan för förskolan reviderad Lpfö 98/10*. Stockholm: Fritzes.
- Smidt, S.(2010). *Vygotskij och de små och yngre barnens lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Sundin, B. (1995). *Barns musikaliska utveckling*. Stockholm: Liber Utbildning.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken*. Stockholm: Prisma.
- Uddén, B. (2004). *Tanke- Visa- språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Vygotskij, L. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos.

Internetkällor:

<http://www.his.se/student/kurshemsidor/pedagogik/grundläggande-niva/pe5171/>

Tidskriftsartiklar:

Wallerstedt, C. (2010). Ny forskning om musik och lärande, *Förskolan* Nr. 10, s. 30-32.

BILAGOR

Bilaga 1

Hej!

Jag heter Marie Sandberg och går sista terminen på Interkulturell lärarutbildning mot förskola på Södertörns högskola.

Jag avslutar nu min utbildning med att skriva ett examensarbete. Jag är intresserad av att undersöka hur pedagoger i förskolan ser på musik och dess betydelse för barns lärande och utveckling.

Därför skulle jag nu behöva er hjälp för att kunna genomföra min undersökning. Jag har därför en önskan om att få komma på besök till er förskola och genomföra en intervju samt observation av en musikaktivitet. Intervjun kommer att spelas in med diktafon och observationen med videokamera samt stillbildskamera och bearbetas i efterhand. Resultatet kommer endast att användas i uppsatsen.

Alla personuppgifter kommer att behandlas konfidentiellt och ingen obehörig kommer att kunna ta del av dem.

Vänligen hör av dig så snart som möjligt via mail eller telefon, så vi kan boka ett datum som passar.

Vänliga hälsningar

Marie Sandberg

xxxxx.xxxxxx@xxxxx.se

Tel: xxxxxxxxxxxx

Intervjufrågor

- Namn
- Ålder
- Titel/ Utbildning
- Hur många år har du arbetat inom yrket?

1. Vad har musik för betydelse för dig?
2. Vad tänker du att musik i förskolan innebär?
3. Vilken vikt lägger ni på musik på er förskola?
4. a)Arbetar ni med musik i er verksamhet?
b)Hur i så fall? c) När, planerat eller spontant?
5. Spelar du något instrument?
6. Har barnen tillgång till instrument?
7. Hur tycker du att man som pedagog ska agera under musikaktiviteten?
8. a) Får barnen ut någonting av att ha musik i sin vardag?
b) Vad i så fall?
9. Tror du att musik har betydelse för barns utveckling?
10. Kan du se (ge) exempel på lärande som sker i relation till musikaktiviteter?